Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
Santeri Suominen

9.11.2023

Komission esitys Late Payments -asetukseksi

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia

U 62/2023 vp *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta kirjelmä eduskunnalle*

LaV on pyytänyt EK:lta lausuntoa otsikkoasiassa. EK esittää lausuntonaan seuraavan.

Euroopan komissio antoi 12 päivänä syyskuuta 2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston *asetukseksi kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta* (COM(2023) 533 final/2; jäljempänä asetusehdotus, ehdotus tai maksuviivästysasetus).

1 Yleistä

EK pitää EU:n komission tavoitetta maksuviivästyksien vähentämisestä sinänsä kannatettavana.

Valitettavasti kuitenkin EK pitää komission asetusehdotusta poikkeuksellisen yliampuvana. Ehdotus puuttuisi yksityisten yritysten väliseen sopimusvapauteen suorastaan dramaattisella tavalla pakottavan sääntelyn keinoin, eivätkä sopimusosapuolet voisi pätevästi sopia toisin liikesuhteen kannalta olennaisista ehdoista lainkaan.

Ehdotus merkitsisi toteutuessaan erittäin syvällistä interventiota yksityisten yritysten välisiin sopimussuhteisiin. Ennen kaikkea esitys avaisi tien vaaralliselle kehityskululle, jossa julkiset viranomaiset alkaisivat enenevissä määrin valvoa yritysten välisiin oikeussuhteisiin liittyviä seikkoja puuttuen niihin aktiivisesti.

EK vastustaa asetusehdotuksen hyväksymistä nykyisessä muodossaan. Jotta esitys olisi hyväksyttävissä, tulisi siihen tehdä useita merkittäviä muutoksia lainsäädäntöprosessin kuluessa.

EK pitää perusteltuna Suomen kriittistä kantaa monin osin, mutta esitämme myös eräitä tiukennuksia Suomen kantaan.

2 EK:n yksityiskohtaisemmat kommentit

Perustelut asetusehdotuksen antamiselle

Komissio perustelee pk-yritysten aseman parantamisella käsillä olevaa asetusehdotusta. EK huomauttaa, että ehdotus toteutuessaan saattaisi hyvinkin merkitä yritysten rahoitusaseman yleistä heikkenemistä, eikä paranemistä jäykistä, indispositiivisista maksuehdoista johtuen.

EK:n näkemyksen mukaan komission tulisi etsiä muita, vähemmän interventionistisia ja elinkeinoelämää jäykistäviä keinoja parantaa eurooppalaista ajallaan maksamisen kulttuuria.

Sopimusvapaus on perustavanlaatuinen ja ratkaisevan tärkeä oikeus, koska se mahdollistaa joustavuuden ottaa huomioon yritysten väliset erityisolosuhteet. Toteutuessaan komission ehdotuksella voi olla kielteinen vaikutus pk-yritysten kilpailukykyyn, koska maksuajat ovat yksi keskeisistä neuvotteluparametreista, joilla yritykset kilpailevat muun muassa hinnan, toimitusehtojen yms. seikkojen ohella.

EU:n jäsenmaissa on runsaasti erilaisia yrityksiä – vaihtelevan kokoisia, eri toimialoja edustavia ja erilaisia taloudellisia mahdollisuuksia edustavia yrityksiä, minkä olisi heijastuttava selvemmin maksuviivästyksistä käytävässä keskustelussa. Maksuviivästyskysymys näyttää vaihtelevan eri jäsenvaltioissa, ja siksi on tärkeää noudattaa varovaisuutta ja välttää hätiköityjä päätöksiä.

Asetusehdotuksen soveltamisala

EK pitää merkittävänä riskinä, että asetusehdotus johtaisi epäedulliseen kilpailuasetelmaan eurooppalaisten ja kolmansien valtioiden välillä eurooppalaisten yritysten vahingoksi näiden ollessa sidottuja 30 päivän enimmäismaksuaikaan sekä indispositiivisiin ehtoihin liittyen viivästyskorkoon, perintäkuluihin ja 9 artiklan mukaiseen tehottomuussääntelyyn. EU:n ulkopuolisilla alueilla olisi näin ollen maksuehtojen osalta jatkossa kilpailuetu EU:n alueella toimiviin yrityksiin nähden. Vaikka komissio ei liene tarkoittanut muuttaa tässä yhteydessä liikesopimusten lainvalintasääntöjä, EK katsoo, että tämä keskeinen kv-kilpailukykyä koskeva seikka on jätetty liian vähälle huomiolle komission asetusehdotusta perustelevissa vaikutusarvioissa ja muussa valmisteluaineistossa.

Myös valvontaviranomaisten sekaantuminen yksityisten yritysten välisiin tulkinnanvaraisiin ja usein huomattavan monimutkaisiin sopimussuhteisiin on omiaan luomaan lisää hallinnollista taakkaa yrityksille sekä viivästyttämään prosessia.

Lainsäätäjän huomio tulisi suunnata etenkin julkisen vallan maksuviivästyksiin

Pidämme erittäin tärkeänä, että tuleva sääntely puuttuisi julkisen vallan maksuviivästyksiin suhteessa yksityiseen sektoriin. Jos komissio haluaa edistää ajallaan maksamisen ”kulttuuria”, luontevinta ja vaikuttavinta olisi aloittaa nimenomaan julkisen vallan maksamisesta – varmistaa, että julkisen vallan entiteetit, olivatpa ne valtioita, valtion liikelaitoksia, kuntia tai julkisen vallan omistamia tai muuten hallinnoimia yhtiöitä, maksavat laskunsa yksityiselle sektorille ajallaan.

Tuoreet tutkimukset vahvistavat, että viranomaisten maksuviivästykset ovat edelleen suuri ongelma EU:ssa, hieman jäsenmaittain vaihdellen. Valtion ja julkisten palveluiden organisaatiot maksavat tyypillisesti 69 päivän jälkeen, mikä edustaa ongelmallisimmaksi katsottua alaa.[1] Tämä osoittaa, että lainsäätäjän huomion tulisi keskittyä erityisesti julkisen sektorin maksuviivästyksiin. Viranomaisilla on tässä erityinen vastuu, ja niiden olisi näytettävä esimerkkiä.

Maksuajat

EK pitää perusteltuna, että Suomi ei kannata sitä, että kaikissa kaupallisissa toimissa maksuajan ja hyväksymis- tai tarkistusmenettelyn kestoksi asetettaisiin enintään 30 päivää ilman mahdollisuutta missään tilanteessa sopia pidemmästä enimmäismaksuajasta.

EK pitää ehdottoman tärkeänä, että asetusehdotuksen jatkoneuvottelujen kuluessa tulee myös selvittää tarve säätää jäsenvaltioille mahdollisuus säilyttää ehdotusta joustavammat käytännöt jäsenmaissa, erityisesti enimmäismaksuaikojen osalta.

Kiinnitämme myös huomiota siihen, että esityksen vaikutukset esim. runsaasti käytettyihin osamaksusopimuksiin ovat epäselvät.

Erottaa tulisi hyvin selvästi myös käsitteet ”maksuviivästys”, joka asetusehdotuksessa tarkoitetaan ja muut pitkäaikaiset maksu-, laskutus- ja sopimussuhteet.

Julkisten hankintojen alihankkijoiden maksut

EK kiinnittää huomiota asetusehdotuksen aiheuttamaan lisääntyvään hallinnolliseen taakkaan tältä osin. Vaikutustenarviointia tulisi täydentää tältä osin. Esityksessä pääurakoitsija velvoitettaisiin osoittamaan hankintaviranomaiselle, että välittömät alihankkijat ovat saaneet maksunsa. Tämä työllistäisi merkittävästi viranomaisia, mutta myös

[1] European Payment Report 2023 Intrum. This European Payment Report is based on a survey conducted in 29 European countries between end of November 2022 and March 2023, with a total of 10.556 respondents across 15 industries in Europe participating in the research.

yrityksiä. Kyseessä olisi täysin uusi hallinnollista taakkaa edustava velvoite yrityksille.

Viivästyskorot ja perintäkulut

Tältä osin EK pitää Suomen kantaa hyvin perusteltuna: ”valtioneuvosto suhtautuu kielteisesti myös ehdotuksiin siitä, että viivästyskoron ja vakiokorvauksen maksaminen olisi automaattista siinä merkityksessä, että velallisen tulisi oma-aloitteisesti tai ilman velkojan nimenomaista vaatimusta suorittaa ne, ja ettei velkoja voisi missään olosuhteissa luopua oikeudestaan niihin. Ehdotus poikkeaa tältä osin voimassa olevasta maksuviivästysdirektiivistä, ja sillä puututtaisiin merkittävästi osapuolten sopimusvapauteen ja määräämisoikeuteen.”

EK pitää asetusehdotusta liian jäykkänä perintäkulujen korvaamisen osalta (art. 8). Ehdotuksessa esitetään, että velkoja ei voisi enää pätevästi luopua oikeudestaan saada vakiokorvausta (50 euroa jokaisesta yksittäisestä liiketoimesta, joka maksetaan myöhässä).

9 artiklan mukaiset tehottomat sopimusehdot ja -käytännöt

Asetusehdotus edustaa tältäkin osin erittäin pitkälle menevää puuttumista sopimusvapauteen.

Ennen muuta pidämme tätä periaatteellisesti hyvin merkittävänä kysymyksenä. Jos nyt avataan tie tämänkaltaiselle viranomaisinterventiolle yritysten välisissä B2B-suhteissa, mitä seuraavaksi? Mitkä muut asiat liikesuhteissa kuuluisivat jatkossa julkisen viranomaisten valvottaviin asioihin ja pakottavan sääntelyn piiriin?

Valvontaviranomaisten toimivalta (13 ja 14 art.)

Yksi asetusehdotuksen keskeisimmistä uudistuksista olisi, että jäsenvaltioiden tulisi asetusehdotuksen mukaan nimetä viranomainen valvomaan ehdotettujen säännösten noudattamista ja että valvontaviranomaisella tulisi olla hyvin laajat toimivaltuudet tutkia ja puuttua epäiltyihin loukkauksiin yritysten välisissä sopimussuhteissa. EK pitää perusteltuna, että Suomen kannassa todetaan tältä osin, että on hyvin poikkeuksellista, että viranomainen asetetaan valvomaan yritysten välisiä sopimussuhteita.

EK:n näkemyksen mukaan komission asetusehdotuksen antamisen yhteydessä ei ole riittävällä tavalla arvioitu sitä, millä edellytyksillä viranomaiset selviäisivät käytännössä niille suunnitelluista uusista, merkittävistä tehtävistä. Kuten komissio itsekin toteaa, EU:ssa laaditaan vuosittain noin 18 miljardia laskua, yli 500 laskua sekunnissa. Tämä kirjeenvaihtomassa halutaan nyt asettaa viranomaisten selvitettäväksi asettamalla viranomaiset asemaan, jossa ne joutuisivat tulkitsemaan ja

mahdollisesti ratkomaan yritysten välisiä monimutkaisia ja tulkinnalle alttiita sopimuskokonaisuuksia. EK pitää tehtävää huomattavan kuormittavana. Asetusehdotuksen jatkoneuvotteluissa tulisi tarkemmin selvittää, millä tavalla viranomaisten oletetaan selviytyvän tästä tehtävästä ja sen tuomasta hallinnollisen taakan lisäyksestä.

EK pitää täysin ylilyövänä ehdotusta viranomaisille annettaviin valtuuksiin tehdä yllätystarkastuksia elinkeinonharjoittajien toimitiloissa. Esitys rinnastuu kilpailuviranomaisilla oleviin valtuuksiin ja nähdäksemme yritysten välisiä maksuviivästyksiä, jotka ovat alttiina sopimustulkinnalle, ei voi mitenkään pitää lähtökohtaisesti kiellettyihin kilpailunrajoitusmenettelyihin relevantilla tavalla rinnastuvana toimintana, joka oikeuttaisi tällaiset uudet interventionistiset viranomaisvaltuudet.

Valitukset ja luottamuksellisuus

Asetusehdotuksen mukaan valvontaviranomaisen olisi valituksen tekijän pyynnöstä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin suojatakseen asianmukaisesti valituksen tekijän henkilöllisyys. Valituksen tekijän olisi kuitenkin yksilöitävä tiedot, joita se pyytää käsiteltävän luottamuksellisesti. (ehdotuksen 15 artiklan 3 kohta)

EK pitää kyseenalaisena, miten ehdotettu anonymiteetti viranomaisvalituksissa aiottaisiin käytännössä turvata. Esim. laskun täsmällinen euromäärä saattaa useissa tapauksissa riittää valituksen tehneen oikeushenkilön tai kyseessä olevan velkasuhteen yksilöimiseksi sellaisella tavalla, että velallinen tulee tietoiseksi valituksen tekijän henkilöllisyydestä. Tämä tekisi tyhjäksi sääntelyn tavoitteen tältä osin. Jos sääntely on näin puutteellista ja toimimatonta, tulisi siitä luopua kokonaan.

3 Yhteenvetoa

Ehdotettu jäykkä, indispositiivinen maksuaikasääntely johtaisi mitä todennäköisimmin seuraaviin ongelmiin.

- Joustamaton maksuaikataulu voisi nostaa hintoja tuotteissa ja palveluissa, sillä yhden parametrin ollessa lukittu, paine kasvaa muita parametreja kohtaan.

- Joustamaton maksuaikataulu on erityisen haitallinen yrityksille, jotka operoivat matalan kannattavuuden aloilla, sillä tarvittavan maksulikviditeetin järjestäminen voi nostaa rahoituskustannuksia. Myös esim. kausituotteissa voi olla hyvin perusteltua käyttää pitkiä maksuaikoja, koska velallinen ei yksinkertaisesti ole kykenevä suorittamaan koko maksua kerralla tai ehdotetussa tiukassa aikataulussa.

- Maksuaikajoustavuus ei ole väärinkäyttöä tai hyväksikäyttöä, vaan sopimusvapautta. Pk-yritykset ovat myös suuri hyötyjä maksuaikajoustavuudesta, sillä se voi useissa sopimustilanteissa koitua nimenomaisesti myös niiden eduksi.

- Kansainvälisesti toimiva liiketoiminta vaatii hyvin usein pidempiä maksuaikoja jo käytännön syistä. Sääntelystä ei voi muodostua sellaista, että se syrjisi EU:n yrityksiä ja kannustaisi valitsemaan EU:n ulkopuolisia sopimuskumppaneita.

- Ehdotus tulisi jatkoneuvotteluissa rajoittaa koskemaan vain tilanteita, joissa julkinen valta on maksamassa velkaansa yrityksille tai yksityisille tahoille. Tämä edistäisi jo merkittävästi maksuaikakulttuuria EU:ssa romuttamatta yritysten välistä sopimusvapautta maksuehdoista.